

panie prabytia ako chaosu, vďaka princípu vitalizmu a erosu, ktorým sa Moravčík riadi do chvíle, kým sa hrdinky nezačnú podriaďovať ideológii. Názov štúdie *Postmoderné vyústenie* je nie náhodou ukončený otáznikom, veď Moravčíkove publicistické vystúpenia a jeho interpretácia dejín ako „prekonávania minulého“ je v protiklade k prirodzenému charakteru Moravčíkovej tvorby.

Vo Vilikovského próze *Krutý strojvodca* (1996) nachádza Mikula ako základnú prednosť zjemňovanie, „kultiváciu“ vnemov, nie hľadanie zmyslu ako v tradičnej próze a „práve rad týchto kultivácií tvorí kultúru“.

Pre prózu Martina M. Šimečku *Záujem* (1997) je charakteristická oscilácia medzi dvoma krajinami: túžbou byť vzorom, ideálom a postupným akceptovaním života v jeho neideálnosti.

Mikulove úvahy ústia v štúdii *Autenticnosť a štylizovanosť v slovenskej literárnej tradícii*. Autor dokazuje, že argumentovanie autenticnosťou je súčasťou globálnejšej tradície našej kultúry a je prejavom určitej túžby po zjednodušenom vysvetľovaní sveta. Požiadavka autenticity súvisí s romantickou poetikou. Štylizácia sa chápe ako zbytočné komplikovanie obrazu sveta. Hodnotu Mikulových polemických úvah dokazuje značný ohlas na ne predovšetkým v mladšej generácii literárnych vedcov.

Anna Valcerová

Žemberová, Viera: *REALIZÁCIA PRÓZY*. Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa 1997. 143 s.

Viera Žemberová je známa svojimi literárnohistorickými, literárnokritickými či literárnoteoretickými sondami do oblasti slovenskej realistickej prózy. Významnou súčasťou našej literárnej vedy sú aj jej literárnoteoretic-

ké výskumy v priestore súčasnej slovenskej prózy. Výsledkami svojej bádateľskej aktivity – prieskumom osobitostí diela súčasných profilových slovenských prozaikov a problémov v žánri rozprávky – sa autorka prezentuje vo svojej najnovšej práci *Realizácie prózy*.

Kniha obsahuje doplnené štúdie zo zborníkov v rokoch 1994–1995, ale predovšetkým nové, doteraz nepublikované štúdie o slovenskej próze, rozdelené do troch významových celkov.

V prvej časti Žemberová venuje pozornosť pohybu v žánri rozprávky, vo vedeckofantastickom žánri a problémom v kritickom hodnotení literatúry pre deti a mládež (*Literárne dedičstvo ľudovej rozprávky a rozprávka naopak, Autorská rozprávka a autorská noetika, Miesto, čas a príčina v próze, Reflexia v kritickej praxi*). Avšak už v tomto celku zaujmu osobitosti autorkinho prístupu k téme, ktoré sú leitmotívom celého súboru: interpretácia textov s cieľom špecifikovať osobnostnú, filozofickú identitu jednotlivých autorov – tu najmä literatúry pre deti a mládež. Ide o originalitu vyplývajúcu z osobnej filozofie tvorcov premietnutej do literárnej filozofie, do „duše“ diela.

Zaujali ju autori: Stanislav Rakús (*Mačacia krajina*), Július Balco (*Strigôňove Vianoce, Strigôňove prázdniny*), Alta Vášová (*Lelka zo sekretára*), a to nielen pre problém vo vnútornom pohybe žánru – prestupovanie reality, racionality do „iracionálneho“ sveta rozprávky a rozprávania, či problém vekového určenia potenciálneho čitateľa, ale predovšetkým pre „čitateľnosť“ – presnejšie empatiu „ľudskej filozofie“ týchto autorov z ich prác.

Vidno, že autorke išlo o špecifikovanie práve tejto filozofie ľudskosti, takmer by sa dalo vraviť o „rehabilitácii človečiny“, keď akcentuje (v súvislosti s mimotextovým doznievaním Balcových próz – i rozprávok) „volanie po človečine“, resp. bytostný záujem o vyjasnenie si osobnostného, existenciálneho priestoru medzi ľuďmi (v súvislosti s A. Vášo-

vou), ktorý Žemberová typizovala do otázok „kam patrí, kto som, čo cítim, prečo odmietam“.

A o schopnosť reflexie – nielen vedeckej, ale taktiež emocionálnej – ide Žemberovej aj pri sledovaní kritickej praxe, vedy o detskej literatúre (Z. Klátik, J. Noge, O. Sliacky, J. Poliak, J. Kopál, S. Šmatlák, E. Tučná, P. Zajac), pri špecifikovaní jedinečnosti osobnosti literárneho kritika.

V druhej časti venuje Žemberová pozornosť Jánovi Johanidesovi z viacerých teoretických aspektov: *Postava a text – podobenstvo v próze Jána Johanidesa, Postava a text – kompozícia a osobné meno v próze Jána Johanidesa, Autor a text – etika v próze Jána Johanidesa*. Iste nie je náhodné, že autorka venuje najširšiu pozornosť práve otázke etiky, v tomto zmysle ju zase charakterizuje záujem o vzťah „autor a text“.

Žemberová špecifikuje v Johanidesových prózach predovšetkým existenciálnu etiku v „priestore medzi životom a smrťou človeka“ nie iba vo fyzickom, ale najmä v psychickom a filozofickom zmysle – i akcentovaním Johanidesovej sentencie: „... ak sa raz ktosi s nekalým úmyslom zmocní DUŠE človeka, môže z neho spraviť horšieho zmračeného ako comprachicos z detí v Hugovom románe Muž, ktorý sa smeje.“ Sleduje Johanidesovu „cestu za večným človekom“ s cieľom pre čitateľa zazrieť, spoznať, pochopiť, „čo je teda v človeku?“. A s otázkou pre literárnu vedu: „či kráča J. Johanides týmto literárnym oblúkom s univerzálnym človekom a pamäťou k sebe? A po čo?“ Áno, správna otázka je často dôležitejšia ako odpoveď.

Tretiu časť možno nazvať triptychom so spájajúcim motívom cesty, svedomia a morálky. Obsahuje štúdie: *Postava v románe J. C. Hronského Svet na Trasovisku Kompozičný atribút v próze Ladislava Ťažkého a Texty v próze Karola Horáka*.

K interpretácii, presnejšie k vnútornému prijatiu románu *Svet na Trasovisku*, autorka

pridáva i „dešifrovací kód“ vo filozofickom projekte Hronského súputníka Š. Polakoviča: „Národy sú mravnými osobami svojho druhu, našu ľudskosť poznačil tisícročný život v kresťanskej láske k človeku a národné práva patria k ľudským právam človeka.“

Z próz Ladislava Ťažkého Žemberová sama generalizovala ich „kvadrátu filozofického odkazu“: „byť múdрым človekom, stať sa činorodým, spájať svoje jestvovanie s užitočnosťou pre život, navracáť sa do nezameniteľných osobných, citových a skúsenostných východísk“.

Pri interpretácii Horákovho románu *Cukor* Žemberová pripomína súvislosť medzi postmodernou, intertextovosťou a intertextualitou ako základné východisko. I v Horákovej tvorbe odhaľuje koreláty filozofie bytia a tvorby autora: čo sa „v Horákovej epickej a dramatickej tvorbe ‘udeje’, stane sa v súlade s nekončiacou premenou a zmenou (...). Premýšľa o opodstatnenosti bytia, jestvovania, večnosti i následnosti len cez pohyb, ktorému sú nielen naše subjekty podriadené, ale sa ním aj riadia“ – a to v dramatickom priestore času literárneho a času rozprávania.

A ak by sme sa chceli pokúsiť vyabstrahovať filozofické aspekty Viery Žemberovej z jej literárnoteoretických sond, ako určujúce vystupujú tieto hodnoty: zodpovednosť za dielo, pravdivosť, dôvera v človečenstvo človeka, hlbavé úsilie porozumieť človeku a osobná česť.

Eva Fordinálková

Bžochová-Wild, Jana: *HAMLET: DOBRODRUŽSTVO TEXTU*. Levice, Koloman Kertész Bagala, L. C. A. 1998. 258 s. + obrazová príloha.

Pri čítaní, osvojovaní si, a najmä výklade textu pristupujeme k nemu v dobrej viere, že podávame svedectvo o tom, čo je v ňom. Tí, čo